
Efnistaka í Rauðamel

Ákvörðun um matsáætlun

1 INNGANGUR

Þann 6. apríl 2018 barst Skipulagsstofnun tillaga Íslenskra aðalverktaka að matsáætlun vegna fyrirhugaðrar efnistöku í Rauðamel í Grindavíkurbæ og Reykjanesbæ, samkvæmt 8. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum, sbr. lið 2.01 í 1. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði umsagna Grindavíkurbæjar, Reykjanesbæjar, Heilbrigðiseftirlits Suðurnesja, Minjastofnunar Íslands, Náttúrufræðistofnunar Íslands og Umhverfisstofnunar.

2 GÖGN LÖGÐ FRAM

Tillaga framkvæmdaraðila að matsáætlun: Efnistaka í Rauðamel á Reykjanesi. Tillaga að matsáætlun. Efla verkfræðistofa, 6. apríl 2018.

Umsagnir um tillögu að matsáætlun bárust frá:

- Grindavíkurbæ með tölvubréfi dags. 2. maí 2018.
- Reykjanesbæ með bréfi dags. 15. maí 2018.
- Heilbrigðiseftirliti Suðurnesja með tölvubréfi dags. 17. maí 2018.
- Minjastofnun Íslands með bréfi dags. 24. apríl 2018.
- Náttúrufræðistofnun Íslands með tölvubréfi dags. 2. maí 2018.
- Umhverfisstofnun með bréfi dags. 30. apríl 2018.

Frekari upplýsingar bárust frá framkvæmdaraðila með tölvubréfi dags 27. apríl, 2. maí og 4. maí 2018.

3 FRAMKVÆMD OG UMHVERFISÁHRIF

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að gert sé ráð fyrir að vinna allt að 10 milljónir rúmmetra af perlumöl úr Rauðamel. Áætlaður vinnslutími námunnar sé a.m.k. til ársins 2038.

Efnismagn og hámarksvinnsuludýpi

Í tillögu framkvæmdaraðila kemur fram að með efnistökkunni verði grafið niður fyrir núverandi yfirborð. Í frummatsskýrslu verði fjallað um áhrif efnistökkunnar á ásynd og yfirbragð landslagsins. Mat verði lagt á hversu mikil breyting verði á ásynd og landslagi einstakra landslagsheilda frá núverandi ástandi.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að hún telji að gera eigi grein fyrir hvaða valkostir séu fyrir hendi varðandi önnur efnistökusvæði þannig að unnt verði að meta kosti frekari efnistöku samanborið við efnistöku á öðrum stað eða stöðum.

Í svari framkvæmdaraðila kemur fram að fjallað verði um mögulega valkosti í frummatsskýrslunni.

Í tillögu að matsáætlun er ekki ljóst hversu mikil áhrif fyrirhuguð efnistaka hefur á Rauðamel. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir því hversu mikið komi til með að standa eftir af fellinu Rauðamel þegar efnistöku er lokið, hversu djúpt efnistakan muni ná og hvaða valkostir séu fyrir hendi á öðrum stað eða stöðum.

Mengunarhætta á vatnsverndarsvæði

Í kafla 4.3.3 í tillögu framkvæmdaraðila kemur fram að Rauðimelur liggja innan vatnsverndarsvæðis Reykjanesbæjar og Grindavíkur og jarðlög og hraun séu afar sprungin á svæðinu. Í frummatsskýrslu verði fjallað um þá þætti framkvæmdar sem talið sé að geti skapað hættu og lagt mat á mengunarhættu. Þá verði lýst þeim aðgerðum sem ráðist verði í til að lágmarka þá hættu. Við matið verði m.a. tekið mið af kröfum skipulagsáætlana sveitarfélaganna um bann við notkun á hættulegum efnum og birgðageymslu slíkra efna.

Í ljósi þess sem kemur fram hér að framan um nauðsyn upplýsinga um vinnsludýpi þá er einnig nauðsynlegt að í frummatsskýrslu komi fram hve langt sé niður á grunnvatnsborð. Skipulagsstofnun bendir á að hætta á mengun grunnvatns vex samfara aukinni umferð flutningstækja og vinnuvéla. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir sprungum á svæðinu og afstöðu þeirra til efnistökusvæðis, athafnasvæðis og efnageymslu vegna starfseminnar. Gera þarf nákvæma grein fyrir meðhöndlun varasamra efna og spilliefna þ.m.t. eldsneytisáfyllingum, staðsetningu eldsneytistanka, viðgerðum véla og starfsmannaaðstöðu. Jafnframt þarf að gera grein fyrir því hvaða ráðstafanir verða gerðar til að lágmarka hættu á mengun.

Fornar leiðir

Í kafla 4.3.7 í tillögu að matsáætlun kemur fram að gerð verði grein fyrir áhrifum á fornleifar.

Í umsögn Minjastofnunar Íslands kemur fram að efnistökusvæðið við Rauðamel nái yfir tvær fornar leiðir, Árnastíg og Skipsstíg. Um sé að ræða þekktar og merkar leiðir sem séu friðaðar og að þær séu enn þann dag í dag notaðar af útivistarfólki. Leiðunum skuli ekki raska með stækkun efnistökusvæðisins til suðvesturs. Skilgreina þurfi suðvesturmörk svæðisins þannig að leiðunum stafi ekki hætta af efnistökkunni.

Í aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2015-2030 kemur fram að umræddir stígar njóti hverfisverndar.

Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir ofangreindum leiðum og til hvaða mótvægisáðgerða verði gripið til að leiðunum stafi ekki hætta af efnistökkunni.

Samlegðaráhrif efnistöku

Í kafla 4.3.4 í tillögu að matsáætlun kemur fram að gerð verði grein fyrir áhrifum á ásýnd og landslag.

Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir samlegðaráhrifum af allri efnistöku í Rauðamel sem og Stapafelli og Súlum á landslag og sýna hvernig ásýnd svæðisins breytist með fyrirhugaðri efnistöku.

Jarðmyndanir

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að í frummatsskýrslu verði jarðmyndunum fyrirhugaðs efnistökusvæðis lýst, ásamt því að fjalla um sérstöðu þeirra og verndargildi. Áhrif á jarðfræðilega þætti verði metin og lagðar til mótvægisáðgerðir ef nauðsynlegt þyki.

Náttúrufræðistofnun Íslands bendir í umsögn sinni á að í Rauðamel sé að finna 35 þúsund ára gamlar setmyndanir sem beri vitni um hlýskeyð og jökulskeyð ísaldar sem sé sjaldgæft á landsvísu. Einnig séu allt að 20 m þykkar yngri setmyndanir ofan á þeim sem í hafi fundist skeljar og svampar. Námuvinnsla hafi gert þessi setlög sýnilegri en ella. Stofnunin telji að skoða þurfi hvort ekki eigi að vernda snið í námunum til framtíðar svo þar megi skoða þessa þætti í jarðsögu landsins. Tillaga um

vernd norðausturhluta Rauðamels hafi komið fram við gerð tillögu að Náttúruverndaráætlun 2004-2008.

Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir mögulegum mótvægisáðgerðum til að vernda snið, sem ber vitni um jarðsögu svæðisins í norðausturhluta Rauðamels, í fræðsluskyni fyrir komandi kynslóðir.

Skipulag

Í kafla 2.3.2 í tillögu að matsáætlun kemur fram að gerð sé grein fyrir efnistöku í Rauðamel á aðalskipulagsuppráttum og í aðalskipulagsáætlunum Reykjanesbæjar og Grindavíkurbæjar. Efnistökusvæðið sé því í samræmi við aðalskipulagsáætlanir. Í aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2015-2030 er gert ráð fyrir að áætluð efnistaka verði um 1 milljón m³ úr Rauðamel. Í aðalskipulagi Grindavíkurbæjar 2010-2030 eru námur í Rauðamel og Stapafelli afmarkaðar sem eitt efnistökusvæði. Jafnframt segir í tillögu að matsáætlun að ekkert deiliskipulag sé til fyrir efnistökusvæðin.

Þá segir í tillögu að matsáætlun að Íslenskir aðalverktakar hyggjast vinna allt að 10 milljónir m³ af efni úr Rauðamel á vinnslutíma námunnar, þ.e. til a.m.k. ársins 2038. Við næstu endurskoðun aðalskipulaganna verða því vinnslutölur uppfærðar enda í aðalskipulagi gert ráð fyrir því að um framtíðarefnistökusvæði sveitarfélaganna sé að ræða. Umhverfismatið miðast því við vinnslutölur Íslenskra aðalverktaka sem ná yfir lengra tímabil en núgildandi aðalskipulög sveitarfélaganna.

Skipulagsstofnun fellst ekki á þá túlkun Íslenskra aðalverktaka að efnistaka í Rauðamel sé í samræmi við aðalskipulagsáætlanir á svæðinu. Í aðalskipulagi Reykjanesbæjar er gert ráð fyrir mun minni efnistöku en áformað virðist þar samkvæmt tillögu að matsáætlun og í aðalskipulagi Grindavíkurbæjar kemur ekki fram hve mikið efni er áætlað að vinna úr Rauðamel. Þá bendir Skipulagsstofnun á að áform um efnistöku í Rauðamel eru mjög umfangsmikil og koma líklega til með að fjarlægja nær allt vinnanlegt efni á svæðinu. Það er því nauðsynlegt að breyta aðalskipulagi vegna áformaðra framkvæmda og stofnunin mælir jafnframt með að unnið verði deiliskipulag í samræmi við ákvæði gr. 5.3.2.7 í skipulagsreglugerð þar sem sveitarstjórn setur fram sínar áherslur í skilmálum um landmótun, frágang o.fl. Verði ekki unnið deiliskipulag þurfa ákvæði um efnistöku að vera ítarleg í aðalskipulagsbreytingunni til þess að hægt sé að veita leyfi til framkvæmda á grundvelli hennar. Skipulagsstofnun hvetur til þess að unnið verði samhliða að umhverfismati skipulagsáætlananna og framkvæmdarinnar sem og að gögn verði samnýtt og kynnt samtímis.

Vöktun

Í frummatsskýrslu þarf að leggja fram áætlun um vöktun umhverfisáhrifa eftir að framkvæmdum er lokið og starfsemin er komin í rekstur, eftir því sem við á.

4 NIÐURSTAÐA

Í samræmi við 8. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum hefur Skipulagsstofnun farið yfir framlagða tillögu Íslenskra aðalverktaka að matsáætlun ásamt þeim umsögnum sem borist hafa stofnuninni og viðbrögðum framkvæmdaraðila við þeim. Skipulagsstofnun fellst á tillögu framkvæmdaraðila að matsáætlun með eftirfarandi athugasemdum.

1. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir því hversu mikið komi til með að standa eftir af jarðmyndunum eftir 10 milljón rúmmetra efnistöku. Gera þarf grein fyrir því hversu djúpt efnistakan muni ná og hvort eitthvað muni standa eftir af Rauðamel þegar efnistöku er lokið. Einnig þarf að gera grein fyrir því hvaða valkostir séu fyrir hendi þ.e. aðrir staðarvalkostir eða núllkostur.

2. Í frummatsskýrslu þarf að koma fram hve langt er niður á grunnvatnsborð og gera grein fyrir sprungum á svæðinu og afstöðu þeirra til efnistökusvæðis, athafnasvæðis og efnageymslu vegna starfseminnar. Gera þarf nákvæma grein fyrir meðhöndlun varasamra efna og spilliefna þ.m.t. eldsneytisáfyllingum, staðsetningu eldsneytistanka, viðgerðum véla og starfsmannaáðstöðu. Jafnframt þarf að gera grein fyrir því hvaða ráðstafanir verða gerðar til að lágmarka hættu á mengun.
3. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir samlegðaráhrifum af allri efnistöku í Rauðamel sem og Stapafelli og Súlum á landslag og sýna hvernig ásjúnd svæðisins breytist með fyrirhugaðri efnistöku.
4. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir fornum leiðum og til hvaða mótvægisáðgerða verði gripið til að þeim stafi ekki hætta af efnistöku.
5. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir mögulegum mótvægisáðgerðum til að vernda snið, sem beri vitni um jarðsögu svæðisins í norðausturhluta Rauðamels, í fræðsluskyni fyrir komandi kynslóðir.

Framkvæmdaraðili getur kært ákvörðunina til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála, sbr. 14. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum.

Reykjavík, 22. júní 2018

Jakob Gunnarsson

Matthildur B. Stefánsdóttir